

ცრიბუნა

ყოველდღიური საპოლიტიკო-სალიტერატურო გაზეთი „ცრიბუნა“ თვიურად ღირს 100,000 წ. სამგლოვიარო განცხადება პირველ გვერდზე 500,000 უკანასკნელზე 300,000 მ. განცხადება 10,000მ. ნოპარელის სტრიქონი. კანტორა ღიაა დილის 8—2 ს. რედაქტორის ნავა შეიძლება 10—12 ს. რედაქციის მისამართი—ტფილისის სასახლის ქუჩა № 6, ფოსტისკუთი № 189, ტელეფონი 10—34.

№ 3486 უკნი ბიზლიროთეკა

კვირა, ნოემბრის 19

1922 წ.

ცვილ. ფასი 50სს მან. პრევიზ. 5000 მან.

კვირის მეგობარს

დღეს მე არ ვიწყებ სჯა ბაასს რომელიმე საზოგადო საკითხის შესახებ. დღეს მინდა ორიოდ სიტყვა უძღვნა ჩემს მეგობარს. შორეულ ქვეყანაში მყავდა ძვირფასი მეგობარი. ეხლა იგი ცოცხალი აღარ არის, გამოემშვიდობა წუთი სოფელს. ეხლა იგი ცივს საზარეშია, — შორეულს ქვეყანაში, სადაც ასე უწყალოდ იტანჯებოდა მისი სული და ხორცი.

მკითხველი არ დამემდურება, რომ ავარიდეთ თვალი საზოგადოებას და შორად ჩემს გრძნობას ვუზიარებ მას. ყველასა ჰყავს მეგობარი, ყველამ იცის, რა არის ტანჯვა მართობაში განცდილი და ჩემი სევდა მეგობრის დაკარგვის გამო ხამად ეჩვენება და არავისთვის გაუგებარი არ დარჩება.

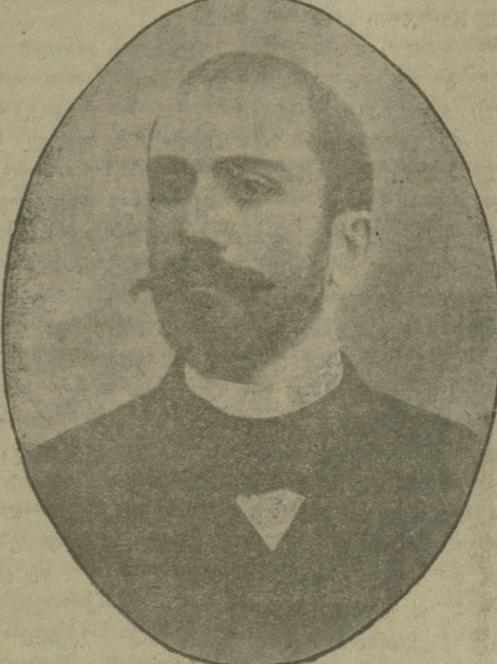
არ შემიძლიან გამოვამეტავენო სახელი ჩემი მეგობრისა, არ შემიძლიან საჯაროთ რითიმე პატივი ვსცემ მისს ხსოვნას. მე გულში უნდა ჩავიმარხო ჩემი სევდა, ჩემი სიყვარული, ჩემი აღშფოთება და გულის სიღრმეში უნდა ვატარო ჩემი მწუხარება და ჩემი ტანჯვა.

მეგობრობა. შემიძლიან მხოლოდ ვსთქვა, რომ ეს იყო დიდი პიროვნება, დიდი სული სულ პატარა ადამიანის სხეულში მყოფი. ეს იყო ადამიანი, რომლისთვისაც არ არსებობდა პირადი სიცოცხლე, რადგან ყოველივე სხვის მისცა, სხვის გაუზიარა და ეს სხვა იყო მისი ოცნება, მისი სიყვარული და მისი ღვთაება ტანჯული სამშობლო.

ამ მხრივ იგი ბედნიერი იყო, რადგან თავის სამშობლოსთან „კრებულად ყოფნა“ მისი სულის კმაყოფილებას ანიჭებდა და თავის ოცნების ფრთათა ქვეშ სთბებოდა მისი გული, სხვაფრივ უზუგეზოდ დაობლებული და დაწყლულბული.

დღეს იგი ცოცხალი აღარ არის. დღეს მას აღარ აწუხებს ის აზრი, თუ რატომ დარჩა ასე ობლად და რატომ გახდა მისი სიცოცხლე გული დაღტოვებული. დღეს იგი გაკვირვებული აღარ არის, რომ მის გარშემო გულშემატკივარნი და მეგობარნი არ ახვევიან—იგი ხომ სხვისთვის სიცოცხლობდა და სხვებმა კი არ შეიწყნარეს იგი, ზურგი უბარუნეს მას. დღეს მის გულში არ არის არც ეს გაკვირება, არც ამისაგან გამოწყვეტილი გულის ტკივილი. დღეს იგი მკვდარია, ცივს სამარეში, შორეულს ქვეყანაში, სადაც უნაცვლოდ იტანჯებოდა მისი სული და ხორცი.

მშვიდობით მეგობარო. არჩილ ჯორჯაძე. „სახ. გაზ.“ 10/IX 1910 წ.

გიორგი დეკანოზიშვილი 1867—1910 წ.

გვირის სურათვა

(გ. დეკანოზიშვილის ხსოვნას)

საქართველო ეუღლამ ზრდიდა საჩქერო გმირებს და მათ შორის შენსა სახელს ვინ არ დაგტოვებ? ვინ არ დაგტოვებ? ვინ არ მოგიგონებ? თავს საყვირად რომ ვღვიქვი დამინებულ მონებს! რკინა რყვ და ფოლადი, ციციხეში გადამწვარი, და შენს მძლავრ ქედს მძლავრად ცემდა ჩნ დილორთის ქარი. და ზღაპრული შენი საქმით ზღაპრულ ზეკაცს გაგბარ! ისტორიის შავ ფურცლებში ნათელ ზუქად ჩანხარ! და ჩვენც ყველა შენ წინ ვდგვივართ, შენზე ვლაპარაკობთ! და შენ ღრთის, ჰკვდავს ღრთის ყვავილებით ვამკობთ!

ს. ფაშაშვილი

დგანან: ალექსანდრე გაბუნია, კამანდო გოგელია, გარლამ ჩერქეზიშვილი. სხედან: არჩილ ჯორჯაძე, გიორგი დეკანოზიშვილი, მიხეილ წერეთელი. (სურათი გადაღებულია 1904 წ.)

პირველი ბელადთაგანი

გიორგი დეკანოზიშვილი! ეს არის პირველი სიტყვა საქართველოს შელახულ უფლებებზე ხმა მალა თქმული. ეს არის პირველი რევოლუციონური იერიში რუსეთს თვითმპყრობელობაზედ მიტანილი საქართველოს სახელით.

ეს არის ერთი პირველი ბელადთაგანი ბრძოლის ველზედ გამოსული, რომელიც ჰქნინდა ახალ ლაშქარს თავით ბრძოლის კარიანტელში, რევოლუციის ქარიშხალში. მე არ ვიცნობდი პირადათ გიორგი დეკანოზიშვილს.

მაგრამ თუ კაცს მეგობრებათა ჰყავს ისეთი ხალხი, როგორც არ ჩილ ჯორჯაძე, თედო სახოკია, ნიკო დოლობერიძე, სანდრო გაბუნია (ისკანდერი), ვანა იმათის წყალობით ვერ გაცინობს ადამიანი მის ლიტერულ პიროვნებას!

ყველად ხშირად, ყველაზე გულმოდგინედ არჩილი ახსენებდა ხოლმე მის სახელს, როცა კი შემთხვევა ჰქონია. ორი წლის განმავლობაში ბედმა დაგვაკავშირა მე და იგი საზოგადო ცხოვრებას განშორებულნი.

მაშინ იგი უკვე დამთავრებული პიროვნება იყო და ქვეყანას ეუბნებოდა საკუთარ სიტყვას, საკუთარი აზრით გამოქვილილს. მე კი მხოლოდ მაშინ ვიდგამდი ფეხს საზოგადო ცხოვრებაში. იგი იყო უფროსი ოსტატი, მე კი—შეგორდი.

მას უყვარდა ტკბილი, დარბაისლური მასლაათი, მე კი გულმოდგინებით ყურის გდება. აბასთუმანის მთებში, ან ბათომში შავი ზღვის ნაპირებზე დიდიდგან სადამომდინის დაგვიღამებია ერთად. არჩილს თავისი ძალიანი ბასისათვის მასალა არ შამოეღვეოდა, მეც ეს მიხაროდა და კითხვას კითხვაზე ვურთავდი.

გახსაკუთრებით მეინტერესებოდა ხოლმე მისი პარიზში მუშაობა „საქართველოს“ ბექდვის დროს. იმასაც უამბნია ყოველი წვრილმანი და ამ თხრობის დროს გიორგი დეკანოზიშვილი დამიდგებოდა ხოლმე თვალწინ როგორც თლილი ქანდაკება ეროვნულის გვირისა.

რომელს ეკუთვნოდა პირველობა ამ საქმეში არჩილს თუ გიორგის? დიდი იყო ამის გადაწყვეტა.

იგინი წაგავიდნენ სიამის ტყულებს, ანუ დავით და კონსტანტინეს და ამიტომ განუყრელიც იყო მათი ფიქრი და ზრახვა, მათი მხნეობა და სიყვარული ღიად საქმეში.

ხშირად დაწვრილებით აუწვრიბ. არჩილს, თუ რა წვალებითა და ვიგავლობით მოაწყეს სტამბა. თვითონვე სწვრდნენ წერილებს, თვითონვე აწყობდნენ. მრავალჯერ უკიდურეს გაქირვებამდის მისულდნენ ცარიელი პურიც კი ენატრებოდათ თურმე.

ფრანგული წერა პირველად გვიჩნებოდა. ამიტომ ყოველთვის სხვას ვასწორებინებდით ხოლმე. მაგრამ რამდენიმე ნომრის შედეგ ისე გავივარჯიშეთ, რომ აღარავის მასწავლებლობა აღარა გვეჭირებოდაო.

არჩილი პირველობას ტეხნიკურ მხარეში მიანც გიორგის აკუთვნებდა: თვით სტამბის მოწყობა და თომსობა, მერე „საქართველოს“ ნომრების გზავნა საქართველოში, რაც ძალიან რთულ საკითხს წარმოადგენდა მაშინდელ განსაკუთრებულ პირობებში.

ყველაზედ მეტი მოხერხება კი გამოიჩინა გიორგიმ 1905 წელში, როცა მთელი გემი იარაღი მოაყენა საქართველოს შავი ზღვის ნაპირებზე.

თავისი სამშობლოსთვის იგი იყო ამაყი, კირისუფალი, მებრძოლი, ყველაფერი, ყველაფერი... მაგრამ სიცოცხლივ ვედარ ეღირსა იგი თავისი ქვეყნის ხილვას, მხოლოდ ცივი ძვლები მიიბარა სამშობლს მიწამ:

სიცოცხლითაც მას ეკუთვნოდა და მკვდარიც მას უნდა ეკუთვნოდეს გაიუყრელად, სამარადისოდ... ასეთ თავდადებულ მამულიშვილთა სიკვდილის შემდეგ მოგონებაც კი შეიცავს რაღაც ანდამატურ ძალას:

იგი აღძრავს მხნეობას და განაცხოველებს სიყვარულს იმ კეთილშობილ მიზნისთვის, რომლის სამსხვერპლობაზეც დაიფრფლენ იგინი ისე გმირულად, ისე თავდადებით... ლევ. მებრეველი.

გიორგი დეკანოზიშვილი და ჩვენი პარტია

სწორედ, საჯარანგეთის ქ. კანონილი ხანგრძლივ ავადმყოფობის შემდეგ გარდაიცვალა სამთო ინჟინერი გიორგი გაბრიელის ძე დეკანოზიშვილი—ასეთი იყო ის მოკლე სამგლოვიარო განცხადება, მოთავსებული 1910 წლის 10 ნოემბრის გაზეთ. „სახალხო გაზეთი“-ს № 154-ში. იმავე გაზეთის ნომერში პირველ ფურცელზე მოთავსებული იყო პატარა წერილი სათაურით „ძვირფას მეგობარს!..“, რომელსაც ხელს აწერდა არჩილ ჯორჯაძე.

„შორეულ ქვეყანაში მყავდა ძვირფასი მეგობარი...“ ეხლა იგი ცივს სამარეშია, — შორეულს ქვეყანაში, სადაც ასე უწყალოდ იტანჯებოდა მისი სული და ხორცი... არ შემიძლიან გამოვამეტავენო სახელი ჩემი მეგობრისა, არ შემიძლიან საჯაროთ რითიმე პატივი ვსცემ მისს ხსოვნას. მე გულში უნდა ჩავიმარხო ჩემი სევდა, ჩემი სიყვარული, ჩემი აღშფოთება და გული.

სიღრმეში უნდა ვატარო ჩემი მწუხარება და ჩემი ტანჯვა... ასე სწვრდა არჩილ ჯორჯაძე გიორგი დეკანოზიშვილის გარდაცვალების გამო. მისი წერილის სტრიქონები სავესებით გამსჭვალულია იმ მეგობრულ სიყვარულით, რომელიც უეჭველად სუფევდა ამ ორ ადამიან შორის, თავგასწირულთ სამშობლოს და მის მშრომელ ხალხს სამსახურისათვის.

მოცილებული სამშობლო მხარეს, შორეულ ქვეყანაში გიორგი არჩილთან ერთად ეწეოდა უანგარო მუშაობას პარტიის დავალებით იქ, პარიზში გამოძავდ გაზეთ „საქართველო“-ზე, რომელიც გამოდიოდა აგრეთვე ფრანგულადაც „La Guerre“-ს სახელით.

გიორგი დეკანოზიშვილი მისი მეგობრის არჩილ ჯორჯაძის დახასიათებით „იყო დიდი პიროვნება, დიდი სული სულ პატარა ადამიანის სხეულში მყოფი. ეს იყო ადამიანი, რომლისთვისაც არ არსებობდა პი...

რადი სივრცეში, რადგან ყოველივე მის მისცა, სხვას ვაუზიარა და ეს სხვა იყო მისი ოცნება, მისი სიყვარული და მისი ღვაწლი ტანჯული სამშობლო. არჩილ ჯორჯაძის წერილიდან, რომელიც ჩვენი გაზეთის ღვეთიდან ნომერში იბეჭდებოდა, ნათელი იქნება ყველასათვის გიორგი დეკანოზიშვილის პიროვნება და მისი მეგობრული დამოკიდებულება არჩილ ჯორჯაძისათვის. სამშობლოსადმი სიყვარული, მის მშრომელთა ინტერესებით გატაცება, მათი განთავისუფლება რევოლიუციონური გზით და ამის გამო არა ღვეთური მუშაობაში ჩაბმა ღვეთური სახით უცხო ქვეყნის მიდამოებში—აი ეს იყო მთავარი, რაც გიორგი დეკანოზიშვილს იმ ამხანაგთა რიგებში აყენებს, რომელნიც დამარცხებულ ითვლებიან ჩვენი მიმართულებისა, —სახელდობრ სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევიოლიუციო პარტიისა. გიორგი დეკანოზიშვილი ამ შემთხვევაში როგორც ქმონის (ტენიკურის), თუ მივიღებ მხედველობაში, რომ ის იყო ინჟინერი, შეიქმნა ჩვენი პარტიის აღორძინების მემანქანეთ, ამ სიტყვის ნამდვილ მნიშვნელობით, ვინაიდან სწორედ ეს დარგი წმინდა ქმონის (ტენიკური) ხასიათის მის ხელში იყო; ის იყო აქ მთავარი ხელმძღვანელი, ის იყო პარტიის შავი მუშა და ეს საპატიო სახელი მან დაიმსახურა თავისი ხანგრძლივი მუშაობით. სწორედ ამის გამო, როდესაც ჩვენს პარტიანებში აღმოცენების და განბეჭდვების ისტორიაზე ვლაპარაკობთ, აუცილებლად უნდა შევხებოთ გიორგის პიროვნებას, როგორც ჩვენ პარტიის დამარცხებულთა რიგებში მყოფ მოღვაწეს. ჩვენ არ შეგვიძლია გერჯერობით არც ერთი ამონაწერი მოვიყვანოთ მის ნაწერებიდან, რომელიც შეეხება ჩვენს პარტიას; არა, ვინაიდან, გიორგი ასეთი დამწერი არ ყოფილა; ამ საქმეს ასრულებდა არჩილ ჯორჯაძე. არჩილ სწორდა, გიორგი კი სხვა დანარჩენ მუშაობაში იყო გამბული. მაგრამ ამით არ განისაზღვრება გიორგის მოღვაწეობა პარტიულ აღორძინებას დარგში. ის იყო ჩვენი მიმართულების ჯგუფის წარმომადგენელი სხვა და სხვა ყრილობებზე და კონფერენ-

ციანზე, რომელიც იმართებოდა და ეწყობოდა ევროპაში 1900—1907 წლებში, მაგრამ ამაზე ქვევით. აღსანიშნავია, რომ გიორგი დეკანოზიშვილი თავის მუშაობით დაუდგრომელი, გაზლილი ხასიათის მუშაკი იყო. ის გერმანული სიმტკიცით ჰკიდებდა მუშაობას ხელს და ეს სიმტკიცე ყოველივე დარგში სტოვებდა აუცილებლად თავის დაღს. მას ვერ იკავებდა ვიწრო ფარგლები, მას ვერ აბრკოლებდა გაჭირვება. პეტერბურგი—მოსკოვი, ისევ პეტერბურგი, პარიზი, რომი, ბრაზილია, ისევ პარიზი. დაუღალავი მუშაობა. პეტერბურგის კავალერიის სამხედრო სასწავლებელი, მოსკოვის უმაღლესი ტექნიკური სასწავლებელი, ისევ პეტერბურგი—სამთა ინსტიტუტი, შემდეგ სპეციალურ სამთა საინჟინერო სამუშაო კითხურა—ბაქო—ბრაზილიაში და სათანადო შრომები—გამოკვლევები. დაბოლოს წმინდა პარტიული და მუშაობა, საზოგადო მოღვაწეობის ასპარეზი, ასპარეზი რევოლიუციონური და სოციალისტური. ასეთია მისი მოკლე დამსახურება, ასეთია მისი მტკიცე ხასიათის გამოაშკარავება. როგორც საზოგადო მოღვაწე, სახელდობრ როგორც პოლიტიკური მოღვაწე მისი გამოსვლა ეკუთვნის 1901 წელს, როდესაც ის დაუახლოვდა იმ ჯგუფს, რომელიც ჩამოყალიბდა ეროვნულ საკითხის გარკვევის ირგვლივ სოციალისტურ თვალსაზრისით. სწორედ მაშინ ჩამოვიდა გიორგი დეკანოზიშვილი პარიზიდან არჩილ ჯორჯაძესთან ერთად საქართველოში და სწორედ ამ მუშაობისათვის იყო ძალიან შეხალისებული თვით არჩილ ჯორჯაძის მიერ, რომელიც თავის მხრივ ძლიერ გამოცოცხლებული, გადახალისებული, სამშობლოში დაბრუნებით მოწყურებული, რადგან იმ ხანებში პირველად დაიბეჭდა არჩილის წერილები „ცნობის ფურცელ“-ში. აქ იწყება მისი გამოსვლა ჩვენი პარტიის ნიადაგზე სამოღვაწეოდ. მასთანვე არის რასაკვირველია მუშაობისათვის გამზადებული გიორგი დეკანოზიშვილიც. ამის შემდეგ რასაკვირველია გიორგი კვლავ საქართველოშია. სწორედ ის ხანები იყო, როდესაც ყალიბდებოდა წინასწარი მუშაობა იმ

ჯგუფისა, რომელიც უნდა გამხდარიყო მომავალ სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევიოლიუციო პარტიის მიმართველ ჯგუფად. ეს ის დროა როდესაც საქართველოს თავდაზნაურობა დიდი ზემოთ დაღესწაულობდა საქართველოს მშრომელ ხალხის დამონებას რუსეთის მონარქების მიერ—მე მოვახსენებთ ასი წლის თავს საქართველოს რუსეთთან შეერთებიდან (1801 წ.) სწორედ ზემოაღნიშნული ჯგუფი, რომელიც იყენებდა გიორგი ლასხიშვილი, არჩილ ჯორჯაძე, კიტაბაშიძე, ივ. ზურაბიშვილი, ვლ. ლორთქიფანიძე, გიორგი და ანდრო დეკანოზიშვილები, ამით კი შემდეგ მიემართნენ სამ. ფირცხალავა, გრ. რცხილაძე, შიო ჩიტაძე და სხვები არ ემხრობოდა ერთის მხრით თავდაზნაურობის ინტელიგენციას და მეორე მხრით მესამე დასელებს, იყო ის ჯგუფი, რომლის წყალობითაც საძირკველი ჩაეყარა საქართველოში სოც.-ფედერალისტთა სარევიოლიუციო პარტიას. იმავე წელს—1901-ს—არჩილ იქმნა საგანგებო კომისია, რომელსაც დაევალია პროგრამის შემუშავება. აღნიშნულ კომისიაში მონაწილეობას იღებდნენ არჩილ ჯორჯაძე, გიორგი ლასხიშვილი, ვლ. ლორთქიფანიძე და ანდრო დეკანოზიშვილი. მხოლოდ შემდეგ წელს—1902-ში პარიზში საგანგებო დაწინაურებით და დავალებით, სახელდობრ ეურნალ „საქართველო“-ს გამოსაკვებლად იგზავნიან არ. ჯორჯაძე და გიორგი დეკანოზიშვილი. გიორგი როგორც გამოცდილი ქმონის (ტენიკური) ნაწილს მოგვარებას და მართლაც 1903 წელს პარიზში ხ.1 Rue Saint Sauver-ზე უკვე მოთავსებული და მოწყობილია სტამბა, რედაქცია და ადმინისტრაცია, სადაც და რომელთა საშუალებითაც გამოსვლას იწყებს ეურნალი „საქართველო“. ეს იყო 1903 წლის პირველი მისი, როდესაც გამოვიდა № 1 ეურნალ „საქართველო“-სი. საქართველოს მშრომელ ხალხის ისტორიაში დიდი დიდ მნიშვნელოვანი ეურნალ „საქართველო“-ს გამოსვლა პარიზში, ვინაიდან ის როგორც ნობათი ამცნებდა საქართველოსთან ერთად მთელ ქვეყანას, რომ თავისუფლებისაკენ, კაპიტალისტურ წეს-

წყობილების და ქონებრივ უთანასწორობის მოსპობისაკენ, და სოციალისტურ წესწყობილების დამყარებისაკენ ილტვის ქართველი ერი. ჩვენი მიზანია თავისუფალი ქართველი ერი, მაგრამ ამასთან ჩვენი მიზანია მოსპობა კაპიტალისტურ წესწყობილებისა, ქონებრივ უთანასწორობისა და დამყარება სოციალისტურ წესწყობილებისა ქართველ ერში. — ვკითხულობთ პარიზის „საქართველო“-ს № 3 1903 წ. 1. VI-ს წერილში „გაუმარჯოს თავისუფლებას“. ორი წლის განმავლობაში მიმდინარეობდა მუშაობა პარიზის „საქართველო“-ს რედაქციაში და გამოცემული იყო სულ 25 ნომერი 1905 წლის 15 მაისამდე. აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ 1904 წელს პარიზში მოწვეულ რუს რევოლიუციონერთა პარტიათა კონგრესს ესწრებოდა ჩვენის მხრით გ. ლასხიშვილი, ალ. გაბუნია და გიორგი დეკანოზიშვილიც. იმავე წელს ენევაში წარმოებულ საქართველოს რევოლიუციონერთა ყრილობაზე, რომელსაც ესწრება არჩილ ჯორჯაძესთან ერთად გიორგი დეკანოზიშვილიც და ალ. გაბუნია, ანარქისტები: ვ. ჩერკიშვილი, კ. გოგლია და მ. წერეთელი—(იხ. სურათი), „საქართველო“-ს „ჯგუფს“ ეძღვრა მეტი მოქმედება და სწორედ ამ ყრილობის შედეგად დაარსდა სოც.-ფედერალისტთა პარტია ანუ სწორედ რომ ვსთქვათ, ყრილობა გადაიქცა სოც.-ფედერალისტთა პარტიის დამფუძნებელ კრებად. ახლოვდება რევოლიუცია; 1905 წელს, რომელიც ახლად შეგებულ

პარტიას უკავდა დიდ მუშაობას. ამ რევოლუციურ ვიწროვან ქრდი როლი ითამაშა საზოგადოებრივი იარაღის (საქართველო) გარეშე. არჩილ ჯორჯაძე ავადმყოფობის გამო 1904 წ. პარიზიდან შევიცარიის ერთ-ერთ სანატორიუმში იყო გაგზავნილი, ასე რომ მთავარ მუშაობას კისრულობდა გიორგი, 1905-ში არჩილი დაბრუნდა საქართველოში, მხოლოდ გიორგი დეკანოზიშვილს სამშობლოში დაბრუნება არ ედროსა. 1907 წ. გიორგი დაესწრო საერთაშორისო სოციალისტთა კონგრესს შტუტგარდში, როგორც ჩვენი პარტიის წარმომადგენელი. ბევრ მუშაობისაგან და აღელები-საგან დასწრებულთა გარდაიცვალა უცხო ქვეყანაში 6 ნომებერს (ახალთარილით 19-ს) 1910 წელს. აღმნიანი, რომელსაც შესწირა თავი მშობელ ქვეყნის მშრომელთა ინტერესებს, რომლისთვისაც ყოველივე პირადი დაკარგული იყო საერთო საქმის გამო, რომელსაც სწამდა მშრომელ ხალხის მომავალი გამარჯვება და სოციალისტური რევოლიუცია—შეგწირა სწორედ ამ იღვის განხორციელებას და მოკლებულ მშობელ კერას უცხო ქვეყანაში დალია სული. 12 წლის თავზე მისი სიკვდილიდან იქნება ჩვენთვის საუკეთესო მოგონებანი იმ აღამიანზე და ამხანაგებზე, რომელიც თავის უანგარო, თავდადებულ მუშაობით შეგწირა საერთაშორისო რევოლიუციონერ მოძრაობის მსვლელობას, რადგან ის ასეთ მუშაობაში ხედავდა ხსნას თავის სამშობლო ას და ამ სამშობლოში მყოფ მშრომელ ხალხისას. სოხო ახლანიშვილი.

მღერბი ღვაანტუშის სტენას

გორგი დეკანოზიშვილი მე გაცივანი ისეთ ფრთს, როცა იგი აღეშინდროვის პედაგოგიურს ინსტიტუტში იქერდა გვ. ბენს. აქ ვერ მოხუდა მის შესვლა. მან მოაწყო საქმე ისე, რომ გვხამენი დაქორა ტელისის პირველ კლასიურს გენაშიაში და აქ დაიწყო მან სწავლა. გიორგი იყო დიდი ნიჭის პატრონი, საუკეთესო მამულიშვილი, ახალგაზრდა კაცული კაცი. იგი იყო დიდთ მყვარე ქართული მემკვიდრის, დიდი პატივისცემელი იყო ქართული სამედიცინო მწერლობის და მისთან დადიან დანადგარული ქართველი ერის დაცემულ ცხოვრების გამო.

მღერბი ღვაანტუშის

1910 წლის გიორგობისთვის 19 (6) საფრანგეთის ქალაქ კანში გარდაიცვალა საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა პარტიის მიმდევრების გამაზნობრივებელი და დაუღალავი მოპირანახლებე თავის სამშობლო ქვეყნისა და ერისა—გიორგი გაბრიელის ძე დეკანოზიშვილი. ღდას მის გარდაცვალების 12 წლის თავზე მის თანამშრომელსა და მის ტანჯვა-წვალების მოზიარეს ჩემს სასიძოვრო მოვალეობად მიმართა ჩემი მოლოცვა გავუზიარო ახალს კაობას ამ აღამიანზე, რომელიც მარად უნდა ცხენებოდეს, სანამ არსებობს ჩვენი ერი და არსებობენ მის დამოუკიდებლობისათვის მებრძოლნი. მით უფრო საქართველო მიგვანჩნა ამ აღამიანის პიროვნება გავაცნობს მეკითხველს, რომ მის გარდაცვალებისას მისი საპოლიტიკო მოღვაწეობა, მათინადღელ საქართველო პირობათა გამო, თითქმის აღუნიშნელი დარჩა. ამაზე მეტსაც მოვახსენებთ, როცა ცხედარი საფრანგეთიდან ტფილისში მოასვენებს იმავე 1910 წლის აქტიურობისთვის 14 (1), ტფილისის რ. გ. ხ. საფრანგულ მხოლოდ ნათესავნი დაუხვდნენ განსვენებულსა, რუსის მთავრობამ ნება არ მისცა განსვენებულის პატივისცემელთა და მეგობართა—გამოსთხოვებინებდნენ. დეკანოზიშვილის ნეშტს და მიხვედნენ. მოკლედ აღვსახოთ სამოღვაწეო ცნობანი. გ. დეკანოზიშვილი ს.ფ. რუსის (ზემო ქართლი) მცხოვრებ აზნაურიშვილის გაბრიელ დეკანოზიშვილის შვილი იყო. დაბადებით კი რუსეთში დაიბადა ქ. სატოვს, 1867 წელს, სადაც მამა მისი სამხედრო სამსახურში იყო. სწავლით კი ტფილისის სარევიო სასწავლებელში სწავლობდა. ტფილისის სარევიო სასწავლებლის დარბაზში შედგე გადავიდა მოსკოვში. აქ ერთს ხანს სამხედრო

1901 წ. კათოხის შავი-ქვის მრეწველთა სებუ გ. დ. ჰაზენის მერე-ში (რაზილიაში) იქაურ შავი-ქვის წარმოებისა და მართის შესასწავლად. ამ მისის რეზულტატი იყო შავი-ქვის მრეწველთა სებუის მიერ გამოცემული კაპიტალური შრომა გ. დ.—ისა ბრაზილიის შავი-ქვის შესახებ რუსულ ენაზე. გ. დეკანოზიშვილი პირველად გაცივანი ტფილისში 1891 წელს, როცა ის ჰქვე მე-5 კურსის სტუდენტად იყო პეტროგრადის სამთამადრო ინსტიტუტში. დაბალი, სუსტი აგებულობის, სუსტისავე ხმის, მაგრამ ლამაზ, კვიკვიანურ თავლების პატრონი იყო. პირდაპირ წარმოუდგენელი იყო, თუ ეს ფიზიკურად სუსტი აღამიანი იმდენს ენერჯიას და საქმის გაკეთების უნარს გამოიჩინდა, რომდენიც მან გამოიჩინა შემდგომი თავისი შედარებით ხანმოკლე სიცოცხლეში. მაშინ გ. დ. პეტროგრადში მეთაურობდა კავკასიელ სტუდენტთა იმ წრეს, რომელიც თავის ერის სიყვარულით გატაცებული, სტილობდა ხალხისთვის მიუფრთხილები ადგილად ხაითხანე იაფესიანი წიგნები, სამშობლო ენაზე პირველ დასაბეჭდ წიგნად ქართულს ენაზე გიორგის პეტერბურგიდან ჩამოუტანია სამხედრო საეჭიში აკადემიის სტუდენტის ივ. თიანაძის (წე საქართველოს უნივერსიტეტის პროფესორისა) წიგნაკი სოლიდური. თანაც გატაცებით გვიამბობდა გიორგი, თუ რა დიდის სარგებლობის მოტანა შეეძლებოდა სტუდენტებს ჩვენს სინდელში მყოფ ხალხში ასეთის მდებარეობად დაწერილ წიგნების გავრცელებით. გიორგი წილწილად გ. დ. დაამთავრა კიდევ საუკეთესოდ სწავლა (მედიკალი) ინსტიტუტში და სამშობლოში ჩამოვიდა. გიორგის გადაწყვეტილი ჰქონდა, რაც უნდა მცირე ჯამაგირით ადგილი ეშენა, საქართველოს საზღვრებს არ გასცდენოდა და სამშობლოს გამოსდგო-

მოდა როგორც თვის პეცილ ცოდნითა, ისე საზოგადო განათლებითა და ენერჯიითა. მის სპეცილ ცოდნისათვის შესადგური ასპარეზი მაშინ იყო კათოხის შავი-ქვის მადნები. აქ-ურები მაშინ უფარ კიდევ შინაურად, პრომიციული და აწარმოებდნენ ამ ძვირფას მადანს. იმდენს მშრომობელში მხოლოდ ნიკ. დოლობერიძესა ჰყავდა ერთი შტიეგერი მადნებში ცოტაოდნად რაციხალ წესით მუშაობის საწარმოებლად. და იმ სწორედ ამევე ნიკ. დოლობერიძემ მოიწვია გ. დ. თავისთან, შესთავაზა ინტენსივის ადგილი და თვითრ ჯამაგირად თითხმეტი თუმანი დაუნიშნა. თავის ჯამაგირის ნახევარს გ. დ. თავის ხელმოკლულ ამხანაგ-სტუდენტებს უგზავნიდა. კათოხისი ყოფნის დროს გ. დ. გულმხურვალე მონაწილეობას დებულობს ადგილობრივად საგანმანათლებლო დაწესებულებათა (სკოლები, სამკითხველოები, თეატრი) განვითარებაში. აქ-ვე დასწრება და გაზეთ „ეგრეთაში“ დაბეჭდა გამოკვლევა საზოგადოდ შავი-ქვისა და ეგრეთვე კათოხის შავი-ქვის შესახებ. ამ ხასიათის გამოკვლევა ქართულს ენაზე პირველი იყო. ჩვენში საქართველოს სოც.-ფედერალისტთა პარტიის დაარსებასთან ერთად დიდად აზრით—უცხოეთში თავსუფალი გარდასის დაარსებისა ქართულს ენაზე. ამ არგანის დაარსებისა და გაძლიერების საქმე საგნებით თავთ იღვა 1901 წელს უცხოეთიდან დაბრუნებულმა გიორგი დეკანოზიშვილმა. დაარსა წერები ტფილისის, ბაქოსა და საქართველოს სხვა ქალაქებში, ამ წერებს დააკისრა საქით თავისი მოვარეობა ყოველთვიურად. და ამა 1902 წ. გიორგი დ. დაბრუნდა პარიზში და იზვიათის მხნეობით შეუდგა საქმის განხორციელებას. ყოველთ უწინარეს ჩამოსამხვენი ქართული ასოები, რომელთაც იბეჭდებოდა პარიზში ყოველი ქართული წიგნი და პარტიის ორკვირეული ორგანო „საქარ-

მისი ხევა, საღამ, მარტიანი ლაპარაკი, მაგროთ ხელის ჩამოხთმევა და ამისი ერთის რიამის მიცემის ფხალ პირდაპირ ქართველს მამულიშვილობაზე და მე პირდაპირ ასეთ კითხვას მიესაძდა. სტამბებში ხალი რა წიგნი იბეჭდებოდა? ენ ვინ რას სწერს, ხომ ზოფერი იცი, თუ ილ. ქვეყანა რას სწერავს ხალი? მეც, როგორც მწიგნობრობის მიმყრლი და მებეჭდველი ფიტოლოგი ყოველს ეცნობებს, თუ ფილოსოფიის ქართულ სტამბებში სადა რა წიგნი იბეჭდებოდა... ასეთის ცნობებით გიორგის მიხაკისფერი გამხდარი სახე მხირულებით აგე-

დას., ნოემბრის 19-ს სოციალისტ ფედერალისტთა ცენტრალური კლუბში დანიშნული ს. კოკალაძის პანაშვილი მემორიალური სახსიანო შეხვედრის მიზნით

ახს. გიორგი დეკანოზიშვილის

გარდაცვალების 12 წლის თავის აღსანიშნავად. სიტყვებს იტყვიან, თვით დეკანოზი, ს. მონ ხუნდაძე, სურ. ამაღლებელი, ს. ასდანიშვილი.

სამხალა და მისი ცქრიალა კობახი... ხალს სხილად სინაზული ხასხაზრული გამოჩინდებოდა, ყოველს ჩემს სიტყვას იგი ისმენდა სინაზულით.

გიორგის დიდთა უყვარდა ქართველი მწიგნობრობა, იგი იქ მწერდა მისი 17—18 წლის ყმაწვილი კაცა და იმ დროს, მას უკვე მოესწრო და მთელი ქართველი მწიგნობრობა წაკეთებულ კონდა, დიდი მოჭრულია ეყო. მართალია, ვინაჲს ანთონის პოეტისა და ამის უმადეგ იგი სხვა ქართველ პოეტებსაც დიდით აფასებდა, საგანი, მისის ფიქრით, ქართველის პოეტების დაფასების იყო, ქართველი მამული მწიგნობრობის იდეის ტრადიციული და მისი გვერდებზეა ქართველები ერთნი.

უნდა მოგახსენათ, რომ ახალგაზრდა გიორგი დეკანოზიშვილი ქართულს მწიგნობრობას გარდა ანტირუსულს მწიგნობრობა იყო ჩამოჩენილი. სპირიტუალი იყო ჩემთვის, რომელიც, რომ მისი იდე მალე ვად, როგორც მოსწონს, რომ კარგად იცნობდა 19 საუკუნის რუსულს მწიგნობრობას, პუშკინი, ლერმონტოვი, ნიკოლაი, გოგოლი, ტოლსტოი და ასეთი მწერალთა ნაწარმებს ჩინებულათ იცნობდა.

ამათ გარდა მის შესწავლილი ქარდა კარგათ რუსეთის 60 წლების მწიგნობრობა მწიგნობრობა იგი კარგათ იცნობდა. მწიგნობრობის მწიგნობრობა, ნ. ჩერნიშევიკი, დობროლიუოვი, მიხაილოვი და სხვ. სხვადასხვა, რომელიც მწიგნობრობის ბრწყინვალეთ მწიგნობრობა. იცნობდა კარგათ იმ დროის რუსეთის მეორე საუკუნეთა უწინაესი რუსული სლოვანს, სადაც მისი მარტო იმ დროის, რუსული ახალი დროის მწიგნობრობის ბედალი დამ. პისარევი, ტუროვი, ვლეროვი (პირველი) და ბევრიც სხვა იმ დროის 60 წლების რუსული მწიგნობრობის მწიგნობრობა. გიორგი იცნობდა ნაღვლიანათ ასეთი ლაპარაკი:

ჩემო ძვირფასო გიორგი, ქართველი მწიგნობრობა რუსეთის 60 წლების მწიგნობრობას მვე დროს ამოუღებო გვერდის, როცა რუსეთში აღიარებულა რუსული ახალი მწიგნობრობა, სწორეთ იმ დროს ანუ 1863 წ. საქართველოში, რუსეთის 60 წლების მწიგნობრობის პროგრამის თანახმად ტფილისში, ქართულს ენაზედ, ქართულს ეუბრისის „საქართველოს მთავრობის“ გამოცემა იწყო ილია კვაჭავაძემ.

ეს უწინააღმდეგო იმ იდეას პირდაპირ იმ დროის რუსეთის საუკუნეთა უწინაესი „საგონიერების“ მიზნით, ეს რომ მართალია ამ ს.კ. დავისამართებო ფაქტობით, მაგალითობრ „საგონიერების“ სტარტების მიზნის ცხოვრება და დაბრუნება „საქართველოს მოამბეში“ აგრეთვე სტარტების ექვსო პუტოს რამინი „საგონიერი“ და იქ დაბრუნება მხოლოდ პირველი ნაწილი. დაბრუნება პროგრამის წყაროება, გონიერების ბოლოსტის და ბევრიც სხვა ისეთი.

ამ ცნობებმა დიდთა ვაჟაკის გიორგი და მისი გამოსჩინდა, რომ გიორგის ამ უწინააღმდეგო ცნობა კი არა მტკიცობდა. ეს უწინააღმდეგო იმ იდეას, რომ მისთვის მწიგნობრობა, მე მისაწიფე მივყვი მთავრის წლის ხომეობა ერთთა უწივრული, ერთ წიგნათ.

რამდენიმე დღის შემდეგ ეს წიგნი, დამიბრუნდა და მასთან მან მიიხილა დიდი მადლობა და სიტყვა ისიც, რომ ამ უწინააღმდეგო იდეას მე იტყვი, რომ ქართველს ენაზედ, ლეონტი სოციალისტის პანაშვილი მწიგნობრობა აღვიღებ აღიარებდნებო, ამისა ნიშნები ამ უწინააღმდეგო ცნობათ ენაზე. ესა ჩანს 1863 წ. ქართველის ისტორიის ასპარეზზედ.

მწიგნობრობას სული და შიგრიცა მთელი კლუბი რუსეთის იდეების მწიგნობრობის, და მით ქართველ კაცებსაც განახლა რუსული 60 წლების მწიგნობრობა.

ეს უწინააღმდეგო „საგონიერების“ დამატებითი მიზანობის მიხედვით ფინანსების რედაქტირობის დროს 1866 წ. რადგანაც ამ უწინააღმდეგო რედაქტირობის კავშირი დასწამეს პარტიოვ რევილიტიციონერ კარაკოვთან, რომელიც 1866 წ. აღიჭრებო მთავრის პეტროგრადში რევილიტიციონერის დროს.

ამის მერე გიორგიმ ასეთ მებრძოლათ შესახებ დაიწყო ლაპარაკი და დიდი სიხარულით გამოცხადებდა. ამ მ.ს. სინანულით შესახებ, მე დავამსჯიდი იგი და განუბრუნე და სულს ქუზნაშვილს და გუგუნი ქართველი ერის ახალგაზრდების რიცხვი, რომელიც დიდს ტრადიციით მისდევდა სატივოლიტიციონერების პარტიისკენ და მის ვრცელდებასაც ქართველი ერში, ამისთანა კაცების მაგალიათ მე დავახსენებ მხოლოდ არა კაცი.

ერთი გიორგის სახლი კაცე ძველი სემენარელი ვსო დეკანოზიშვილი, გიორგის მამის ერთის სოფლის მცხოვრები, რომელიც დამატებით იქნა ტფილისის ქარაზმებისაგან, მეტი ეს იჯდა კარგა ხანს მტკიცების ციხეში, შემდეგ ეს ვსო დეკანოზიშვილი გადვიწყლებო გიორგის მუშეობა.

მეორე იყო სოსიკო მასუვილი, გემნანის მოწვევით, ეს იჯდა ტფილისის ციხეში იყო მახვილი გონიერი კაცი და დიდად მოყვარე მუშა და გლეხ კაცების განათლების და ფინანსების ცხოვრების ასპარეზზედ. იყო კარგი მქადაგებელი ტფილისის მუშებისა და ხელისნეშის და მასთან გემნანის ქართველ მოწვევებშიც. სოსიკო მასუვილი ცოტათი ილია კვაჭავაძესაც ენათესავებოდა და მასთან იგი იყო დიდად მოყვარე ქართველი ერის განვითარების და დამწიქების.

სამწუხაროდ, ეს სოსიკო მასუვილიც გარდაიცვალა ტფილისის ციხეში პარტიოვების დროს, ამ სოსიკოს დასაფლავებამ კი ტფილისში შეუბრალდ მძახდა. ქანდაკების მიმართ უწივრადღობა. ამთი შესანიშნავი ახალგაზრდა მებრძოლათა სიკვდილმა ძირედ დაადონა ქართველი ერის როგორც ტფილისში, ისევე გორში.

მეც სწორედ ასეთი დროებულის კილოთი უამბე გიორგის ეს ამბები და ამის ლაპარაკის დროს, გიორგი სულ განხილბო იყო და გათავების დროს, გიორგიმ დამხატვა ასე.

უბრალოდ, იქნებო კიდევ იცი რამე მაგისთანა კაცების თუ კაცი ხარ სხვა ცხოვრებაში მე მოვიგონე ერთი კაცის ამბავი, ეს იყო, ტფილისის მოქალაქე შემდგომების ქართველის იაშვილის საქმე, რომელ იაშვილიც გვირბაში იყო სწავლებელი, იგი იყო დიდ დიდაცი კაცის შვილი, წამო მისი იყო მდიდარი ტყვამი იაშვილი.

მით იგი ოსტატურათ ეკავო საქმე, რომ ტფილისის ქანდაკების სულ ვერაფერს ტყობილობდა, სეგის ოსტატურის მოქმედებით და თავის დაქვეით გიორგიმ გემნანის სწავლა დაამთავრა. ამის მერეც ხანს გამო იგი ახალციხეშიც გახლდათ, რამდენიმე ხნის შემდეგ იგი ტფილისში დაბრუნდა და მის მერე ტფილისში იგი მოსკოვს გამოგზავნა უნივერსიტეტში, რამდენიმე აკადემიისი. ეს ლარ მასოსაც კარგათ.

მოვიყვანე კიდევ შემდეგ: გიორგი დიდთა დანიშნული იყო ქართველ მამადინთ ცხოვრებით და მას დიდთა უყვარდა ქართველ მამადინების შესახებ ლაპარაკი. ჩემს ლაპარაკს მათ შესახებ იგი ყოველთვის სულ განხილბო მის დიდთა ენაზედ და ამისთვის იგი მეც დიდთა მივმდა პატივს.

ერთხელ მოსკოვში რაღაც საქმეები მოეხერხებინათ, ვარნათ წარმოადგენინი და სხვადასხვაი საქმენი, ამის შემოსავალი დანიშნული იყო მოსკოვში მოსწავლე ლარბ ქართველთა სტუდენტების სასარგებლოთ, შესული ფული სულ ქართველ სტუდენტებს გადასცეს. ფულით გაყაფის დროს, გიორგის ემადინა და ქართველ მამადინათა წიგნიც დასაბეჭდათ 100 მან. გარდადროს ეს ფული მოსკოვიდან ორჯერ ჩამოვიდა თვით გიორგისაგან და თან მწერდა სხვა.

უბრალოდ, ეს ფული მე გადვიდადებინე ქართველ მამადინთათვის ქართული წიგნების დასაბეჭდათ. ამ საქმიანთვის, როგორც შენ გვიჩინოს ისე მოიხმარებო.

